

tekst Nathalie Huigsloot

foto's Jouk Oosterhof

INTERVIEW

Komende week neemt schrijver Arnon Grunberg de P.C.-Hooftprijs in ontvangst voor zijn oeuvre. Maar dat betekent niet dat hij nu louter dansend door het leven gaat. 'Ik heb medelijden met mensen die geen enkele zelfhaat hebben.'

'Trouwens', appt Arnon Grunberg (51) in december naar zijn

vriendin en schrijfster Niña Weijers (35) nadat ze al wat berichten heen en weer hebben gestuurd, 'ik heb beloofd dit tot dinsdag aan niemand te vertellen, maar ik werd net gebeld dat ik de P.C.-Hooftprijs heb gewonnen.'

'Wow', schrijft zij terug, 'de kleine koning en ik zijn heel trots en gaan er dit weekend zeker een cocktailtje op drinken.'

Weijers is op dat moment nog met hun 1-jarige zontje Alyosha in het appartement van Grunberg in New York, waar de schrijver een groot deel van zijn tijd woont en werkt, en waar hij tegenwoordig ook geregeld met zijn gezin komt.

'Ik was eerder teruggekomen', vertelt Grunberg in het Amsterdamse Ambassade Hotel waar hij, wanneer hij in Nederland is, soms in 'de schrijfkamer' werkt en ook de interviews geeft als er weer een boek van hem is verschenen.

Dat zijn er inmiddels zeventig. De schrijver die na de vierde klas van het gymnasium van school werd geschopt omdat hij te vaak was blijven zitten, debuteerde op 23-jarige leeftijd met *Blauwe Maandagen*, waarin onder meer de oorlogservaringen van zijn ouders aan bod kwamen, een thema dat geregeld terugkeert in zijn werk. Zijn moeder, die in 2015 stierf, overleefde Auschwitz en zijn vader, die in 1991 overleed, zat tijdens de Tweede Wereldoorlog op veertig adressen ondergedoken. *Blauwe Maandagen* werd meteen een internationaal succes. Evenals veel van zijn latere werk, dat in dertig talen is vertaald en veelvuldig werd bekroond.

Heb je wel even juichend door de kamer gerend toen je hoorde dat je de P.C.-Hooftprijs had gewonnen? 'Ha, zeker niet. Toen ze belden om het me te vertellen, zei ik dat ik vereerd was. De beleefdheid vereist dat, vind ik. En dat

was ook wel zo, maar juichen, hahaha, nee.

'Ik weet nog dat ik de Libris Literatuurprijs won en dat mijn toenmalige vriendin vond dat ik zo onderkoeld reageerde. 'Het is net als met catastrofes', legde ik haar uit, 'je kunt op alles uitbundig en hysterisch reageren of een beetje onderkoeld, zonder dat je overigens onderkoeld bent. Ik hou meer van een onderkoelde reactie. Ik vind dat mensen zich in het dagelijks leven al met zoveel overgave laten meeslepen door allerlei emoties en dat het wel prettig is als iemand zich soms een beetje inhoudt. Ik heb ook geen enkele behoefte om op een begrafenis uitbundig te gaan huilen. Op het moment dat emoties verplicht worden, komt er sowieso iets in mij dat zich daartegen verzet. Ik herinner me dat Tom Cruise eens op de bank ging springen, weet je dat nog?'

Bij Oprah Winfrey, omdat hij zó verliefd was. 'Ja, ik heb nooit meer naar hem kunnen kijken zonder die scène voor me te zien. Dat is niks voor mij. Als kind was ik al niet zo. Ik was een rustig en verlegen kind dat veel last had van sociale angsten. Ik was bang voor leeftijdsgenootjes en wilde zo graag bij de juf blijven dat ik had bedongen dat als zij naar de wc ging, ik mocht meelopen naar het toilet om aan de andere kant van de deur te wachten tot zij klaar was. Ik schijn ook lang stil te hebben gezeten op de basisschool. Dat expressieve in mijn reacties heb ik gewoon niet.'

En toen je je zoon voor het eerst in je armen kreeg?

'Ook toen rende ik niet gillend van blijdschap door het ziekenhuis. Ik was wel erg ontroerd toen mijn vriendin zei: 'Mijn god, we hebben een zontje!' Dat zal ik nooit vergeten. En ik was erg blij dat het goed was gegaan, want de bevalling was intens. Die duurde twee dagen en de eerste nacht vond ik het klinken alsof mijn vriendin aan het sterven was. Het schijnt dat naarmate de bevalling

langer duurde ik steeds stiller werd. Ik maakte me toch een beetje zorgen toen zijn hartslag naar beneden ging. Gelukkig bleek alles goed met het kereltje. Hij was klein, maar perfect. Het is een gezond en vrolijk jongetje, een flirt, hij lacht veel naar mensen. En hij houdt van lekker eten. Hij is dol op oesterzwammen, vis en een boterham met stroop. Hij vreet van alles.'

Ben je mee naar de pufclub geweest ter voorbereiding op de bevalling? 'Ja, al ging dat door corona via Zoom. Ik heb tijdens de bevalling ook meegepuft, maar ik heb niet zoveel ritmegevoel, dus dat ging matig. Wat mij van die pufclub het meest is bijgebleven, is de sentimentaliteit waarmee de andere deelnemers over hun aanstaande kind spraken. Het leek alsof ze allemaal de geboorte van Jezus verwachtten. Ik begrijp dat voortplanting iets existentieels is, maar mensen doen het echt al heel lang.'

Jij zei bij de EO tegen Tijs van den Brink dat je hoopte dat je zoon licht gaat brengen in deze wereld. Dat is ook best een Jezus-achtige insteek. 'Jazeker, maar daar zadel ik de mensen in een pufclubje niet mee op. Dat is meer iets tussen mij en mijn vriendin of tussen mij en mijn zoontje. Ik zeg vaak tegen hem dat hij licht op deze wereld brengt.' **Dat lijkt me een zware taak voor op die kleine schouder-tjes.** 'Als je een kind krijgt, voed je het toch op in de hoop dat het licht gaat brengen? Zo sta ik in ieder geval in het ouderschap.'

Toen je vorige vriendin, Roos, zwanger van je bleek nadat je het net had uitgemaakt omdat je verliefd was geworden op Niña, drong je bij haar nog stevig aan op een abortus. 'Ja, dat was heel pijnlijk. Het leek me onverstandig om een kind te krijgen met iemand met wie je het hebt uitgemaakt. Het werd uiteindelijk een miskraam. Dat was voor ons allebei, en zeker ook voor Roos, ingrijpend, en trouwens ook voor Niña. Soms komen dingen samen en vinden de tragedie en het drama niet alleen plaats in boeken, maar ook in de realiteit.

'Ik had trouwens al wel enige ervaring met het vaderschap. In 2004 ben ik peetvader geworden van Mayu. Zijn moeder, Marianne, is mijn beste vriendin, en tevens mijn ex, voor haar ben ik ooit naar New York gegaan. Toen ze nog een relatie had met de vader van Mayu vroeg ze of ik zijn peetvader wilde zijn. Zijn biologische vader is geleidelijk aan verdwenen uit zijn leven, waardoor ik steeds meer vader ben geworden. In mijn testament staat dat ik twee zonen heb en zo voelt het ook. Ik vond het ook moeilijk dat toen ik Mayu vertelde dat Niña zwanger was, hij tranen in zijn ogen kreeg en vroeg of ik dan nog wel van hem zou houden. Dat vond ik hartverscheurend. Toen dacht ik: dit moet ik echt heel goed duidelijk maken.'

Zijn er dingen uit de geschiedenis der familietrauma's die je probeert niet door te geven? 'Ik denk dat je de fami-

'Ik denk dat je de familietrauma's juist moet doorgeven zodat je ermee leert spelen'

'Ik zeg elke dag
tegen mijn
zoon: Je bent
de mooiste, de
beste en de
knapste'

lietrauma's juist moet doorgeven zodat je ermee leert spelen. Ik maak er liever grappen over. Ik kreeg van een vriendin een lief speelgoedkonijntje met een rugzakje om, en toen ik daarmee samen met Alyosha aan het spelen was, moest ik sterk denken aan de transporten van Joden. Dus ik zei tegen hem: 'Kijk, dit is een lief konijntje en die gaat nu op kindertransport.' Ik vond dat zelf een erg leuke grap, maar Marianne, aan wie ik dat vertelde, zei: 'Hier moet je Alyosha niet mee opzadelen!', haha. Als hij naar zijn opvangmoeder ging, heb ik ook weleens gezegd: 'Nu ga je naar je onderduikadres.' Ik denk dat als je kinderen te veel ontziet, dat uiteindelijk niet leidt tot weerbaarheid en

geluk, maar tot een vorm van weëigheid en verzwakking.' **Jouw moeder was erg wisselvallig in haar buien. Ze kon zo ontploffen dat het servies door de kamer vloog. Ik begreep dat jij hoopt een ouder te zijn van wie je kind zal zeggen: ik vertrouw mijn vader volledig. Dat lijkt wel een bewust voorgenomen breuk met het verleden.** 'Ja, ik vind het belangrijk stabiel te zijn. Ik zal ook nooit van hem weglopen.'

Deed jouw moeder dat wel? 'Ze heeft daar vaak mee bedreigd. 'Je bent zo moeilijk, mama gaat naar familie in Argentinië.' Ik denk dat je daardoor leert dat de aanwezigheid van je moeder niet vanzelfsprekend is. En dat je haar

in de gaten moet houden. Ik denk dat ik haar daarom een beetje ben gaan bewaken.'

Op wat voor manier? 'Als ze 's avonds wegging vond ik dat naar, dus ik ben een erg lichte slaper geworden. Ik wilde altijd weten of ze er weer was. Maar je leert van de eigenaardigheden van je ouders. Mijn moeder kon erg schelden. Dan zei ze dat ik ongedierte was, erger dan de nazi's, erger dan Auschwitz. Ik heb me weleens afgevraagd wat voor effect dat op mij had als kind. Ik denk dat je daardoor erg goed leert om te gaan met woorden, met beledigingen. Mijn zus kon er slecht tegen, die zei altijd: mama spuit weer vergif. Ik ging me juist laven aan dat vergif. En dat heeft me in mijn werk erg geholpen. Want literatuur heeft wel een beetje vergif nodig, anders worden je boeken sentimentele liflafjes. Mijn moeders onredelijkheid heeft ervoor gezorgd dat ik in ieder geval op papier van me af kon bijten. Het heeft me gemaakt tot de schrijver die ik ben geworden. En door het schrijven ben ik iemand geworden. Het schrijven heeft mij gered.

'Het heeft me ook doen beseffen dat mensen die veel van je houden, je ook verschrikkelijke dingen kunnen aandoen. Ik denk dat het je flexibel maakt. Al heeft het er ook wel toe geleid dat ik op een bepaald moment ben gaan denken dat ik ook verschrikkelijk ben. Maar die dosis zelfhaat is wel weer gezond. Ik heb medelijden met mensen die geen enkele zelfhaat hebben. Dat lijkt me vreselijk. Dan ben je zo tevreden met jezelf.'

Misschien ga je dan wél juichend door de kamer vanwege de P.C.-Hooftprijs. Met een vies gezicht: 'Ga je dat doen, ja! Zelfhaat houdt je in bedwang en het relativeert veel dingen.'

In het dansproject van Nicole Beutler waaraan je onlangs meedeed, stond je in je onderbroek tussen de afgetrainde lijven van de professionele dansers. Is dat dan een oefening in je zelfhaat trotseren? 'Het was een manier om vriendschap te sluiten met mijn lichaam. Mijn lijf was altijd een wormvormig aanhangsel waarvoor ik me schaamde. Ik voelde me als tiener lelijk en afwijken van de norm, terwijl ik, zoals iedereen, ook begeerd wilde worden. Door dit project heb ik voor het eerst het gevoel: ik mag er niet alleen zijn als denkend wezen, maar ook als lichaam. 'Gek genoeg voelde ik me tijdens de optredens totaal niet beschaamd of onaantrekkelijk als ik in mijn onderbroek achter die danseressen aanrende. Iedereen leeft natuurlijk in zijn eigen illusies. Kijk...'

Hij staat op en gaat in 'eerste positie' staan. 'Ik kan die helemaal uitgedraaid doen. Dat kan niet iedereen.'

Gun je je zoon eigenlijk ook een dosis zelfhaat? 'Ik gun mijn zoon een reële blik op zichzelf zodat hij leert omgaan met frustraties. Maar ik gun hem ook dat hij het vertrou-

wen van zijn ouders krijgt dat hij alles kan. Ik zeg elke dag tegen hem: Je bent de mooiste, de beste en de knapste. Dat zing ik ook. Ik maak zelf liedjes voor hem en daarin komt dat vaak voor.'

Je pompt er een beetje narcisme in? 'Nee, maar dat komt uit mijn hart, zo voel ik dat. Ik wil mijn kind het zelfvertrouwen geven dat hij alles kan bereiken wat hij wil.'

Is het niet feitelijk onjuist dat je alles kunt bereiken wat je wil? 'Tuurlijk is dat feitelijk onjuist, maar ten dele leven wij ook in een fantasie. Ik denk dat het belangrijk is om te denken dat je alles kunt. Ik ben opgevoed met hoge verwachtingen van mijn ouders en ik ben eigenlijk wel van plan om die hoge verwachtingen aan mijn zoon door te geven.'

Jij was na acht miskramen het beloofde kind dat alle wonden ging helen. Vond je dat prettig? 'Niet altijd, maar ik vond het vertrouwen dat ze in me hadden wel prettig. Ze dachten: we hebben een superintelligent, fantastisch jongetje op de wereld gezet.'

Wat is het voordeel daarvan? 'Dat je zelfvertrouwen krijgt. Naast de zelfhaat. Door die hoge verwachtingen heb ik een basisvertrouwen gekregen dat me nooit meer heeft losgelaten.'

Denk je dat je moeder extra van je hield doordat je een succesvol schrijver was? 'Mijn moeder heeft altijd veel van mij gehouden omdat ik haar jongetje was. Ik was een moederskindje, zo ben ik ook door haar gemaakt. Mijn moeder heeft me op intellectueel niveau enorm gestimuleerd, waardoor ik altijd zat te lezen, maar op praktisch niveau werd er niets van mij verwacht, waardoor ik heel afhankelijk van haar was. Ik kon lang geen schoenveter vastknopen. Ik was lang doodsbang dat ik een mislukking zou worden die niet bij zijn ouders weg zou komen en die op zijn 40ste nog een moederszoontje zou zijn. Iemand van wie mensen zouden zeggen: ach, daar gaat die zielige jongen, die zit nog steeds achterop bij zijn moeder.'

Ze noemde je tot haar dood 'mijn ezeltje'. 'Ja, mijn moeder had veel koosnamen voor mij en ik voor haar. Affectie laat je ook blijken door te spelen met die woorden. Het ezeltje sprak me erg aan, het prikkelde mijn fantasie. Zij hield ook erg van ezels.'

Stel dat je moeder nog had geleefd, was je dan ook vader geworden, denk je? 'Misschien wel niet. Het zou best kunnen dat daar een verband zit, dat er geen ruimte was voor een kind in mijn leven zolang mijn moeder er was.'

Je moeder is de rode draad in je oeuvre. Voelt de P.C.-Hooftprijs daardoor ook een beetje voor haar? 'Zo kun je het zeker zien. Zij was een belangrijke muze voor mij. Door haar kampverleden zat er veel woede in haar, en in mij is die denk ik getransformeerd in de levensenergie

die je nodig hebt om jezelf er niet onder te laten krijgen. Ik vind zelf echter onversneden woede in het dagelijks leven geen prettige emotie. Gebrek aan zelfbeheersing vind ik geen deugd.'

Toch lijkt het wel een belangrijk thema in je werk om die onbeheerste kant juist te laten zien. 'Absoluut, mijn werk gaat over de imperfectie van mensen.'

Je schrijft ook openhartig over die van jezelf, zoals het moment dat je je ex-vriendin Roos aan haar haren door een hotellobby trekt. 'Toen ben ik mijn zelfbeheersing verloren ja. En de momenten waarop je met geweld wordt geconfronteerd, of het nu gaat om geweld dat tegen jou gericht is of geweld dat je zelf uitoefent, doen je existentieel op je grondvest schudden, dus dan vind ik dat ik daarover moet schrijven. Een ander geweldsmoment dat ik nooit ben vergeten, was toen ik in New York meeding met een vrouw van wie ik dacht dat ze een open relatie had. Maar toen die vriend thuiskwam en mij met mijn broek op mijn knieën op zijn bank zag, reageerde hij een stuk minder vriendelijk dan ik had verwacht. Hij pakte een honkbalknuppel en dreigde mij te gaan vermoorden. Nu ga ik dood, dacht ik, of ik zit de rest van mijn leven in een rolstoel. Heel snel maakte ik de afweging: als ik hier de held ga uithangen, krijg ik die knuppel op mijn hoofd. Dus ik ben als een geslagen hond door de kamer gekropen om hem te laten zien dat er aan mij geen eer te behalen is. 'Kijk nou naar die homo', riep hij tegen zijn vriendin, 'noem je dat een man?' Zelf ben ik erg trots hoe ik me uit die situatie heb gered. Maar zo gaat dat vaak, en dat geldt voor veel dingen die in mijn boeken gebeuren: je weet meestal niet waaraan je begint. Je begint bijvoorbeeld een driehoeksrelatie zonder te weten waar het eindigt.'

Over die driehoeksrelatie schreef je dat het in theorie een goed plan leek. Totdat Roos in dezelfde hotelkamer als waar jij zat te werken, seks had met haar minnaar en jij haar hoorde klaarkomen. Je zei dat het afgelopen was, en liep naar de hotellobby. 'Na een minuut of vijf kwam ze naar beneden', schreef je. 'Ik herhaalde wat ik boven had gezegd, dat het voorbij was, dat ze weg moest gaan, ik zei dingen die ik niet had moeten zeggen en toen ze niet wegging, sleurde ik haar aan haar haren door de lobby naar de lift. De lobby zat vol met mensen; iedereen keek, niemand deed iets.' Schrijf je dat dan uit idealisme op? 'Idealisme vind ik een mooi woord, dat is het wel. Ik schrijf over de duisternis, ook over die van mezelf, in de hoop de wereld lichter te maken. Al was het maar omdat ik denk: onvolmaaktheden mogen bestaan en hoeven niet te leiden tot uitstoting of tot levenslang verdriet.

'Vanaf het begin aan is het mijn kracht geweest, naast dat

TRUI EN BROEK: ARKET, TUTU: VIA DANSWINKEL PAPILLON, SNEAKERS: VAN ARNON

'Ik denk dat
flexibiliteit een
belangrijke
voorwaarde is
om gelukkig
te zijn'

ik redelijk kan schrijven, dat ik alles durfde op te schrijven. Ik weet nog dat mijn uitgever voor de publicatie van mijn debuut *Blauwe Maandagen* zei: 'Door al die passages over hoerenbezoek zullen mensen denken dat je echt naar de hoeren bent geweest.' Dat was ook zo, maar dat kon mij niet schelen. Nou en?, dacht ik, dan denken ze dat, erger dan nu kan het toch niet worden. Ik durf toch al amper het café binnen, ik ben al een *outcast*.'

Vind je het in deze tijd enger om over je zwarte kanten te schrijven? Dat je denkt: zometeen word ik in dezelfde hoek geduwd als Lil' Kleine? 'Ik ben geen Lil' Kleine, ik vind het ook niet fair dat je deze vergelijking maakt. Dus nee, ik ben daar niet bang voor. Ik ben het wel met je eens dat er tegenwoordig minder compassie is met onze onredelijke kanten. We gaan heel selectief om met met wie we compassie hebben. Mensen die zich opstellen alsof ze erg deugen, halen meedogenloos uit naar anderen die in hun ogen iets fout hebben gedaan. Ik vind het vernederen van mensen gruwelijk en de rechtvaardiging dat het mag omdat het slechteriken zijn een twijfelachtige en onaangename rechtvaardiging. Of het nou gaat om politici of om Sywert van Lienden, de gretigheid waarmee mensen daarbovenop duiken vind ik sadistisch.'

Merk jijzelf dat doordat je een succesvol schrijver bent, grensoverschrijdend gedrag eerder op de loer ligt? 'Het klinkt bijna hooghartig, maar ik vind eigenlijk dat ik een redelijk aangenaam mens ben. Natuurlijk voel ik me weleens beter dan een ander, ik denk weleens: god, wat ben je een dom iemand. Als ik in een slecht humeur ben, zal ik dat laten blijken en anders hou ik het voor me. Maar doorgaans vind ik het leven een stuk leuker als ik vriendelijk ben tegen mensen in plaats van dat ik ze als een voetveeg behandel.'

Denk je dat je door je status makkelijker vrouwen in bed krijgt? 'Ik denk dat je de aantrekkingskracht van literatuur overschat. Als ik nu een club binnenloop en vertel van de P.C.-Hooftprijs, zeggen ze: 'Wat? De P.C. Hooftstraat? Ben je daar verkoper of zo?' Maar natuurlijk maakt het uit. Als ik geen bekende schrijver was geweest, had ik een aantal vriendinnen zeker niet gehad. Ik weet ook niet of mijn huidige vriendin dan bij me was geweest. Het is een beetje een taboe, maar de status van hun partner is voor veel mensen enorm belangrijk. Dat lijkt mij evident. Vakkenvuller bij de Albert Heijn? Nee, doe toch maar niet. 'De erkenning maakt je ook wel rustiger. Door de erkenning ben ik sociaal intelligenter geworden en minder verlegen. Maar dat zorgt er niet voor dat ik iemand in de billen ga knijpen. Ik hou er sowieso niet van als mensen dichtbij komen. Ik ben schrikachtig als iemand me opeens aanraakt. Op feesten heb ik de neiging om tegen een muur te gaan staan. Dichtbij komen vind ik een vorm van intimiteit en intimidatie.'

Over intimiteit gesproken: je woont niet fulltime samen

'Vanaf het begin aan is het mijn kracht geweest, naast dat ik redelijk kan schrijven, dat ik alles durfde op te schrijven'

met de moeder van je kind omdat jullie allebei hechten aan jullie eigen ruimte en bewegingsvrijheid. Merk je dat die behoefte wel groeit door het vaderschap? Heb je nu bijvoorbeeld meer de neiging tot gourmetten of een kerstboom kopen? 'O nee, ben je gek? Ik ben geen sociale terrorist, het is niet dat ik zeg: ik heb niets met Kerst dus die boom komt er niet in, maar ik wil niet dat een huis een gevangenis wordt waarin ik van alles moet. Ik denk ook niet dat ik aan het vaderschap was begonnen als Niña had gezegd: 'Nu gaan we eerst samen een huis zoeken en inrichten. Ik wil mijn tijd daar niet aan besteden, ik heb andere prioriteiten.'

Stel dat jullie nu een leuk schattig huisje in Ouderkerk aan de Amstel vinden, en dat samen gaan schilderen. 'O nee, nee, echt niet, nee.'

Wat begint er dan bij jou te jeuken? 'Ik wil gewoon niet naar Ouderkerk aan de Amstel, ik ga nog liever naar Kyiv, dat vind ik interessanter. De gezapigheid staat me tegen. Dan kun je alleen nog maar doodgaan. Je kunt beter een onzeker leven leiden, dan heb je meer zekerheid. Dan kun je sneller weg, ben je flexibeler, wendbaarder.'

Heb je die behoefte aan wendbaarheid aan je ouders overgehouden? Dat je door hun ervaring in de oorlog beseft dat je leven van de ene op de andere dag op zijn kop kan staan? 'Ja, ik denk dat flexibiliteit een belangrijke voorwaarde is om gelukkig te zijn. Anders ga je ook denken dat je recht hebt op zekerheid. Dat je bijvoorbeeld recht hebt op nooit meer oorlog in Europa. Wij vinden vrede zo vanzelfsprekend dat we ons niet meer kunnen voorstellen dat hier soldaten door de straat marcheren. Dat vind ik een gebrek aan historisch bewustzijn en verwendheid. En dat zit in veel dingen: ik heb er recht op dat jij monogaam blijft. Ik heb er recht op dat je bij me blijft. Nee, je moet altijd vanuit kracht opereren, niet vanuit zwakte. Iemand blijft bij je omdat je de leukste bent die op dat moment voorhanden is, omdat de alternatieven minder goed zijn. Het is concurrentie, het zijn geen afspraken. De liefdesmarkt is bikkelaarhard.'

Dus op het moment dat jij morgen wordt ingewisseld voor iemand anders, ben jij daarop voorbereid. 'Ja, maar het zou me wel hooglijk verbazen. Ik zou echt denken: maar wie is er dan leuker dan ik?'